

күчөтүү; үчүнчүдөн, ар бир бала бакчада турмуштук көндүмдөргө арналган атайын “жандуу үйрөнүү бурчтарын” уюштуруу — мисалы, идиш жуу бурчу, гүл өстүрүү бурчу, кичинекей “үй оюну” бурчу. Мындай бурчтар баланын өз алдынча аракетине, эмгек маданиятына жана жоопкерчиликке үйрөтөт. [5, б. 6].

Ошентип, 3–5 жаштагы балдардын турмуштук көндүмдөрүн калыптандыруу бүгүнкү күндө билим берүүнүн эң маанилүү жана актуалдуу багыттарынын бири болуп саналат, себеби бул процесс аркылуу бала келечектеги инсандык жана социалдык жетилүүгө даярданат. Ар бир аракет — бул жашоону үйрөнүүнүн бир баскычы, андыктан педагогдор менен ата-энелер баланын иш-аракетине ишеним артып, ага багыт көрсөтүшү зарыл. Выготский, Бекбоев, Кожобекова жана Ажыбаева белгилегендей, бала үчүн эң маанилүү нерсе — чоңдордун колдоосунда, бирок өз аракетинин натыйжасын сезүү аркылуу үйрөнүү. Мындай шартта гана баланын турмуштук көндүмдөрү чыныгы баалуулукка айланып, ал эртеңки турмушка даяр, ишенимдүү жана жоопкер инсан болуп өсөт.

Адабияттар:

1. Выготский Л. С. *Психология развития ребёнка*. – Москва: Педагогика, 1984. – 320 с.
2. Бекбоев И. *Бала тарбиясынын теориялык негиздери*. – Бишкек: Илим, 2010. – 140 б.
3. Такахашаи Масаки. *Дошкольное воспитание в Японии*. – Токио: Гакусюся, 2016. – 158 с.
4. Кожобекова Г. *Мектепке чейинки билим берүүдө социалдык көндүмдөрдү өнүктүрүү*. – Бишкек: Илим, 2021. – 112 б.
5. Билим берүү жана илим министрлиги. *Мектепке чейинки билим берүү жана тарбиялоо концепциясы (2021–2030)*. – Бишкек, 2021. – 35 б.
6. Montessori M. *Помоги мне это сделать самому*. – Москва: Карапуз, 2004. – 224 с.
7. Malaguzzi L. *The Hundred Languages of Children: The Reggio Emilia Approach to Early Childhood Education*. – New York: Ablex Publishing, 1998. – 400 p.
8. Эриксон Э. *Детство и общество*. – Москва: Прогресс, 1996. – 416 с.
9. OECD. *Starting Strong VI: Supporting Meaningful Interactions in Early Childhood Education and Care*. – Paris: OECD Publishing, 2021. – 260 p.

УДК-37.013.21

DOI: <https://doi.org/10.56122/..v1i2.435>

ЗАМАНБАП БИЛИМ БЕРҮҮ - ИНСАНДЫК ӨНҮКТҮРҮҮНҮН МААНИЛҮҮ ФАКТОРУ

Осекова Токтокан- Ош мамлекеттик педагогикалык университетинин окутуучусу

ORCID: 0009-0000-0229-9833

E mail: osekova1956@gmail.com

СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК ВАЖНЫЙ ФАКТОР РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ

Осекова Токтокан - Преподаватель Ошского государственного педагогического университета

MODERN EDUCATION AS AN IMPORTANT FACTOR IN PERSONAL DEVELOPMENT

Osekova Toktokan - Lecturer at Osh state pedagogical university

Аннотация

Заманбап дүйнөдө билим де-факто адамдын жеке потенциалын калыптандыруунун маанилүү фактору катары таанылып, ал өз кезегинде алардын социалдык абалын, эмгек рыногундагы атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жана көп жагынан жашоонун сапатын

аныктайт. Мындан тышкары, адамдык капиталга негизделген өнүгүү жана акыркысын сапаттык жактан жакшыртуу узак мөөнөттүү тең салмактуу экономикалык өсүшкө өбөлгө түзөт. Мына ушулардын негизинде билим берүүнүн сапаты, биринчиден, инсандын жеке потенциалын гана эмес, ошондой эле уюмдардын, тармактардын, региондордун, өлкөнүн жана бүтүндөй коомдун эмгек потенциалын өнүктүрүүнүн жана өстүрүүнүн кыймылдаткыч күчтөрүнүн бири болуп саналат деген жыйынтыкка келүүгө болот. Экинчиден, билим берүүнүн сапаты эмгек рыногунда адистин атаандаштык артыкчылыктарын калыптандыруунун фактору болуп саналат, ошондой эле уюм, регион жана өлкөнүн экономикалык системалары жана инвестицияларды алуучулары катары.

Ачкыч сөздөр: заманбап билим берүү, билим сапаты, инсандык потенциал, билим берүүнүн классификациясы, окуу пландары, билим берүүнү өнүктүрүү.

Аннотация

В современном мире образование признано де-факто важным фактором формирования личностного потенциала человека, что в свою очередь определяет его социальный статус, конкурентоспособность на рынке труда и во многом качество жизни. Кроме того, развитие на основе человеческого капитала и его качественное совершенствование способствуют долгосрочному сбалансированному экономическому росту. Исходя из этого, можно сделать вывод, что качество образования, во-первых, является одной из движущих сил развития и роста не только личностного потенциала отдельной личности, но и трудового потенциала организаций, отраслей, регионов, стран и общества в целом. Во-вторых, качество образования является фактором формирования конкурентных преимуществ специалиста на рынке труда, а также экономических систем организации, региона и страны как получателей инвестиций.

Ключевые слова: современное образование, качество образования, личностный потенциал, классификация образования, учебные программы, развитие образования

Abstract

Nowadays, it is acknowledged that education has a significant role in determining an individual's personal potential, which in turn impacts their social standing, ability to compete in the job market, and, to a significant degree, their quality of life. Furthermore, long-term, balanced economic growth is facilitated by human capital-based development and its qualitative enhancement. This leads to the conclusion that, first and foremost, educational quality is a major factor in the development and expansion of not just the individual's personal potential but also the labor potential of companies, industries, regions, nations, and society at large. Second, the economic systems of companies, regions, and nations as investment receivers are influenced by the level of education, which also shapes the competitive advantages of professionals in the labor market.

Key words: modern education, quality of education, personal potential, classification of education, curricula, development of education.

Изилдөөчүлөрдүн, практиктердин жана саясатчылардын арасында жаш балдарга кызмат көрсөтүүнүн сапаты жана балдар жана үй-бүлөлөр үчүн натыйжасы – жакшы билимдүү, тажрыйбалуу жана компетенттүү кызматкерлерден көз каранды деген кеңири консенсус бар. Бардык өлкөлөр үчүн өнүгүү тарабынан караганда үчүн билим биринчи орунда турат. Билим адамдын кулк-мүнөзүн жана интеллектин калыптандырат. Ал ошондой эле ар бир адам үчүн мотивация сезимин камсыз кылат. Үчүнчү деңгээлдеги салттуу билим берүү системасы – бул студент университетте “күндүзгү”/сырттанкы милдеттүү курстарды алуу аркылуу системалуу билим алган система. Бирок, системанын бул түрү да бир нече кемчиликтери бар. Алдыдагы мезгилде көптөгөн өнүгүүлөрдү күтүүгө болот, анын негиздеринин бири болуп жаткан ден-соолук кризиси. Кийинки муундун билим берүү системасындагы эң мүмкүн болгон өнүгүүлөрдүн бири - бул онлайн билим берүү, ал бүгүнкү күндө да дүйнө жүзү боюнча ар кандай сыналуда. Мына ушулардын негизинде онлайн билим берүү акыркы жылдары тез прогресске жетип, ошол эле учурда билим берүү тармагындагы эң көп талкууланган предметтердин бирине айланды деп айтууга болот. Ал класстык билим

берүүдөгү кээ бир негизги тоскоолдуктарды жок кылды, мисалы, жайгашкан жер, жеткиликтүүлүк же жөн гана жол чыгымдары. Технологиялык жана педагогикалык инновациялар кадрларды даярдоо системасын дагы артта калтырды. Бул эксперименталдык жана тандоого негизделген билим берүү тутумун учурда башталгыч, орто жана жогорку окуу жайларынын студенттери пайдаланат [1]. Аудио жана видео маалымат аркылуу өзүн-өзү окутуу моделин колдонуу барган сайын популярдуу болуп, студенттер арасында колдонуу оңой болуп баратат. Жогорку билим өсүп келе жаткан муундун өнүгүүсүн улантууга дем берүү максатында, мисалы, телеканалдар, онлайн билим берүү порталдары аркылуу дистанттык окутуунун ар кандай формаларын камсыз кылуу мүмкүнчүлүгүнө ээ.

Европадагы квалификацияларды европалык квалификация алкактары аркылуу салыштырууга болот. Көпчүлүк окуу программалары лекцияларды жана семинарларды камтыйт, ал эми баалоо эссе жана экзамен аркылуу жүргүзүлөт. Өнөр жайда иштөө, ошондой эле тиешелүү долбоорлорду иштеп чыгуу бир нече окуу программаларынын бир бөлүгү болуп саналат.

Бакалавр даражасы - көпчүлүк толук убакыттагы бакалавр курстары 3 же 4 жылга созулат. Биринчи кадам орто мектепти бүтүрүү болуп саналат. Бул өзгөрүлмө, ошондуктан тандалган окуу программасы үчүн кабыл алуу талаптары ар бир учурда текшерилиши керек. Бул тренинг сиздин карьераңызда өсүүгө жардам бере турган эң маанилүү көндүмдөрдү жана билимдерди алуунун эң сонун жолу [2].

Магистр даражасы - Европадагы толук убакыттагы магистрдик курстардын көбү 1 же 2 жыл. Магистр даражасын бүтүрүү үчүн бакалавр даражасы талап кылынат. Магистр даражасы студент үчүн карьерасын көтөрүүгө жардам бере турган тереңирээк же кошумча көндүмдөрдү жана билимдерди алуунун эң сонун жолу. Айрыкча профессионалдык статуска ээ болууга жардам берет.

Докторантура/PhD окутуу – Көпчүлүк толук убакыттагы докторантура программалары 3 же 4 жылга созулат. Докторлук даражаны алуу үчүн бакалавр жана магистр даражасы да талап кылынат. Докторантура даражасы изилдөөгө кызыккандар үчүн идеалдуу. Алар студент университетте иштөөнү кааласа, ошондой эле белгилүү бир тармакта адис болууну көздөсө, өзгөчө пайдалуу. Доктордук даражалар, адатта, бир темага адистешкен көптөгөн көз карандысыз изилдөөлөрдү жана изилдөөлөрдү камтыйт. Студент бир нече лекцияга жана семинарга катышуу керек, негизинен жетекчисинин жетекчилиги астында өз алдынча изилдөө жүргүзөт [3]. Докторлук даражанын максаты - жаңы маалыматтарды жана идеяларды түзүү же теманы алдыга жылдыруу үчүн оригиналдуу изилдөөлөрдү жүргүзүү. Окуу программасы учурунда докторлук диссертациясына даярдануу да студенттин милдети

Калктын билим деңгээли, ар турдуу окуу программалары боюнча кабыл алынган студенттердин саны, окуу жылынын саны өлкөнүн экономикалык енуушунун эң маанилүү көрсөткүчтөрү болуп саналат. Жөлөкпул катары билим берүү кызматтары мамлекет тарабынан гана көрсөтүлбөстөн, жеке билим берүү мекемелери да бул кызматты, мисалы, таланттуу балдар үчүн акысыз көрсөтө алышат [4]. Ошентип, коомдук байлык катары билим берүү кызматынын өзгөчөлүктөрү мамилелердин рыноктук формаларынын ишмердигинде бар.

Мамлекет, жергиликтүү жана борбордук бийлик органдары билим берүүнүн жалпы деңгээлин жогорулатуу аркылуу мамлекеттик институттардын натыйжалуу иштешин жана өз ара аракеттенүүсүн камсыз кылган саясий институттар болуп саналат. Бул институттар экономикалык өсүштү, бүткүл коомдун бакубаттуулугун жана жогорку эл аралык рейтингдерге жетишүүнү камсыз кылган билим берүүнүн сапатын жогорулатууга түздөн-түз кызыкдар. Мамлекеттик чыгашалардын жана келечектеги кирешелердин өз ара аракеттенүүсүнүн жана жогорку интеллекттүү адамдардын дүйнөсүнө тийгизген таасиринин булагы болуп, алардын кирешелерин тескөөгө, мисалы, мамлекеттик бюджеттин эсебинен окуган абитуриенттерди кабыл алуу үчүн көрсөткүчтөрдү бөлүштүрүүгө таасир этүүгө укугу бар жарандардын ишинин натыйжасында салык төлөмдөрү саналат. Бул маселеде ата-

энелердин ролун өзүнчө аныктоо зарыл. Ата-энелер балдарын келечекте престиждүү жумушка орноштуруу үчүн балдарынын билим берүү кызматтарына акча төлөшөт.

Биз баарыбыз заманбап доордо жашап жатканыбызды билебиз жана убакыттын өтүшү менен баары өнүгүп жатат жана чоң өзгөрүүлөрдүн бири биздин билим берүү системабызда да байкалды. 21-кылымда биз заманбап билимге өттүк. Заманбап билим берүү билим берүү секторуна карата потенциалдуу өзгөрүү же өнүгүү катары аныкталышы мүмкүн. 21-кылымда ар бир мектеп же билим берүү мекемеси окуучулардын ар тараптуу өнүгүүсүнө көмөк көрсөтүү үчүн инновациялык ыкмаларды колдонуу менен заманбап билимге ээ. Заманбап билим берүү сапаттуу билим берүү үчүн акыркы технологияларды жана компьютердик терминдерди колдонууга багытталган [5]. Заманбап билим берүү бир гана теориялык предметтер менен чектелбестен, балдардын инсандыгын өнүктүрүүгө колдоо көрсөтүүнү да көздөйт. Заманбап билим берүү ошондой эле кесиптик билим берүүгө басым жасап, көп тилдүү билим берүүнү жайылтат. Практикалык жана эксперименталдык окууга басым жасоо менен студенттерди кутудан тышкары ойлонууга үндөйт.

Заманбап билим берүү – бул студенттердин ар тараптуу өнүгүүсүнө жана чыгармачылыгына көмөктөшүүчү жаңы демилгелер аркылуу билим берүү системасын өркүндөтүү процесси. Заманбап билим берүү балдардын критикалык ой жүгүртүүсүн, визуализациясын, фантазиясын жана чыгармачылыгын өнүктүрүүгө багытталган. Заманбап билим берүү компьютерлерди, акылдуу билим берүү ресурстарын жана окуучулардын окуу тажрыйбасын жогорулатуучу заманбап окутуу ыкмаларын колдонууну камтыйт. Салттуу билим берүүдөн айырмаланып, теориялык жана адеп-ахлактык баалуулуктар боюнча да күчтүү жактары бар, заманбап билим берүү практикалык үйрөнүүгө басым жасап, окуучулардын чыгармачылык жөндөмүн жогорулатат. Бүгүнкү күндө, 21-кылымда, мектептердин жана окуу жайлардын көбү заманбап билимди карманышат, бирок айрымдары дагы эле салттуу методдорго таянышат. Заманбап билим берүү окуучулар үчүн көптөгөн артыкчылыктары менен онлайн окутууга басым жасайт.

Заманбап билим берүү өлкөнүн өнүгүшүндө ажырагыс ролду ойнойт жана 21-кылымдын талаптарына жооп берет. Заманбап билим берүү балдардын ар тараптуу өнүгүүсүнө басым жасап, алардын чыгармачылыгын, көйгөйлөрдү чечүү жөндөмүн, коммуникация жана критикалык ой жүгүртүү жөндөмүн жогорулатат. Заманбап билим берүү технологияны окутуу процессине интеграциялайт. Технологияларды жана техникалык терминдерди колдонуу класстын өндүрүмдүүлүгүн жогорулатат жана натыйжалуу класстык чечимдерди түзүүгө жардам берет. Көптөгөн студенттер онлайн мектепти кантип тандоо керектиги боюнча жетекчилик издешет, анткени заманбап билим берүүнүн негизги аспектилеринин бири - онлайн билим берүү [6].

Төмөндө заманбап билим берүүнүн маанилүү себептери бар:

- Глобалдык таасир: Заманбап билим дүйнөлүк таасир үчүн абдан маанилүү. Заманбап билим берүү окуучуларды глобалдык атаандаштыкка даярдайт жана глобалдык коммуникация көндүмдөрүн өнүктүрүүгө жардам берет, бул студенттин да, өлкөнүн да прогрессине пайдалуу.

- Практикалык көндүмдөр: Заманбап билим берүү азыркы эмгек рыногунда аман калуу үчүн абдан маанилүү болгон практикалык көндүмдөрдүн басымдуу бөлүгү болуп саналат. 21-кылымда практикага негизделген билим теориялык билимге караганда маанилүү.

- Технологиялык көндүмдөрдү жогорулатуу: Заманбап билим берүүнүн негизги маанисинин бири билим берүү тармагына технологияны жана техникалык терминдерди киргизүү болуп саналат. Бул студенттердин окуу мүмкүнчүлүктөрүн жогорулатат жана билим берүү тармагын бекемдейт.

- Жаңы үлгү: Заманбап билим берүүнүн маанилүүлүгүнүн бири билим берүү системасына жаңы үлгүнү киргизүү болуп саналат, жаңы үлгү окууну жеңилдетет жана темаларды жана программаны түшүнүүгө жардам берет. Жаңы үлгү ошондой эле балага багытталган педагогикага жана жүрүм-турумду өнүктүрүүгө багытталган.

- Мугалим-окуучунун мамилесин жакшыртуу: Заманбап билим берүүнүн негизги максаттарынын бири мугалим менен окуучунун мамилесин чыңдоо болуп саналат. Заманбап билим берүү баланын жүрүм-турумуна көңүл бурбайт жана достук чөйрөнү түзүүгө көңүл бурбаса, балдардын арасында коркуу жаратат [7].

Заманбап билим берүү 21-кылымдын өзгөрүүсүнө жооп берүү үчүн абдан зарыл, заманбап билим берүү окутуу-окуу процессинин өндүрүмдүүлүгүн жогорулатуу үчүн зарыл. Заманбап билим берүү ийкемдүү окуу мүмкүнчүлүктөрүн камсыздайт, бул сабактан тышкары иштер менен бирге кийинки окууга жардам берет. Салттуу билимде ийкемдүүлүк жок жана негизинен адеп-ахлактык баалуулуктарга, этикага жана салттуу методдорго таянат. Төмөндө заманбап билим берүүнүн зарылдыгын көрсөткөн кээ бир себептер бар:

Жыйырма биринчи кылымда билим берүү пейзажи олуттуу эволюциядан өттү, өзгөчө заманбап билимге байланыштуу. Заманбап билим берүү студенттерге алдыңкы технологияларды, креативдүү окутуу ыкмаларын жана ар тараптуу өнүгүүгө басым жасоо менен тез өзгөрүп жаткан дүйнөдө гүлдөп өнүгүүсү үчүн зарыл болгон критикалык ой жүгүртүүнү, практикалык көндүмдөрдү жана чыгармачылык ой жүгүртүү жөндөмүн берүүгө умтулат. Заманбап билим берүүнүн потенциалын толук ишке ашыруу жана ар бир окуучунун сапаттуу билим алуу мүмкүнчүлүгүнө кепилдик берүү үчүн бул маселелер чечилиши керек. Биз технологияны колдонууну, билим берүү ыкмаларын өзгөртүүнү жана алдыга умтулган сайын кызыгууну жана өмүр бою билим алууну шарттаган атмосфераны түзүшүбүз керек. Муну менен биз окуучуларды заманбап дүйнөнүн татаалдыгына даярдоодо натыйжалуу жана адилеттүү билим берүү системасын өнүктүрө алабыз.

Колдонулган адабияттар:

1. Дронов, В. П. Проблемы развития основного общего образования в условиях многоаспектной цифровизации общества / В. П. Дронов. – Текст : непосредственный // Педагогика. – 2021. – N 11. – С. 38–47.
2. Осмоловская, И. М. Обновление методов и технологий обучения в условиях информационнообразовательной среды / И. М. Осмоловская, И. В. Ускова. – Текст : непосредственный // Школьные технологии. – 2021. – N 3. – С. 119–125.
3. Дахин, А. Н. Технология соединения креативности и интеллекта. Тезисы о когнитивной педагогике / А. Н. Дахин. – Текст : непосредственный // Школьные технологии. – 2021. – N 4. – С. 16–22.
4. Бухарова, Г. Д., & Старикова, Л. Д. (2009). Современное образование: сущность и направления развития. Известия Алтайского государственного университета, (2), 7-11.
5. Горева О.М. Современное образование в условиях модернизации инновации и перспективы// Современные наукоемкие технологии. 2016. № 4-1. С. 93-96; URL: <https://top-technologies.ru/ru/article/view?id=35782> (кирүү датасы: 02.10.2025).
6. Алламырадов М.А., Сейитлиев К.О., Амансейидов Ш.Х., Джапаров Т., Оразбердиев С.Я. Возникновение и функционирование современной общемировой системы рейтинга высших учебных заведений // Современное образование. 2025. № 2. С. 1-13. DOI: 10.25136/2409-8736.2025.2.74893 EDN: QQJOUZ URL: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=74893 (кирүү датасы: 04.10.2025)
7. Гусак Е.В. Краткий курс по педагогике. - М.: Окей-книга, 2014. - 236с.

УДК 37.034:159.922.7

ПСИХОЛОГО - ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЭСТЕТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ В СЕМЕЙНОЙ СРЕДЕ КАК ВАЖНОГО ФАКТОРА СТАНОВЛЕНИЯ ЛИЧНОСТИ ПОДРОСТКОВ

ORCID:0009-0009-8744-2023